

ЯЙЦЕ-РАЙЦЕ

НАРОДНЯ КАЗКА

ВИДАВНИЦТВО "НОВІ ДНІ"
Торонто, 1951

ДИТЯЧА КНИГОЗБІРНЯ “БАРВІНОК”
КНИЖКА I.

ЯЙЦЕ-РАЙЦЕ

НАРОДНЯ КАЗКА

ВИДАВНИЦТВО “НОВІ ДНІ”
Торонто, 1951

Редакція П. Волиняка.
Малюнки Л. Капітана.

Printed by The Basilian Press,
Toronto, Ont., Canada.

ЯЙЦЕ - РАЙЦЕ

Було колись у давнину птиця-жайворонок була царем, а царицею була миша. І мали вони своє поле. Посіяли на тім полі пшеницю. Як уродила їм та пшениця — давай вони зерном ділитися. Поділились, але одно зерно зайве було. Миша й каже:

— Нехай мені буде!

А жайворонок каже:

— Ні, нехай мені буде!

От вони й задумались: що тут робити? Пішли б позиватися, так нема до кого, бо вони ж таки найстарші були. Потім миша каже:

— Ну, я лучче перекушу його на половину. Цар на це діло й згодився. А миша тільки взяла зерно в зуби — так у нору й побігла. Розгнівався цар-жайворонок, збирає всіх птиць, щоб звоювати царицю-мишу; а цариця миша й собі: скликає всіх звірів, — та й почали вони воюватися. Повиходили вони в ліс та й почали битися. Та війна не була вже така й легка: що тільки звірі хочуть яку птицю розірвати, то во-

на швидче на дерево! Так вони билися цілісінький день, а увечері сіли спочивати. Коли це миша-цариця огляділась, — аж на війні ще комашні бракує. Ото вона й звеліла, щоб конче й комашня почала воювати. Коли це приходить і комашня. Цариця й загадала їй, щоб вона вночі полізла на дерева і за одну ніч повідкушувала птиці пір'я коло крил.

На другий день, тільки но розвиднілось, цариця й кричить:

— Ану, вставайте воюватися!

От яка тільки птиця підійметься, то й упаде на землю, а там її звір і розірве. Так миша-цариця й перемогла жайворонка-царя.

А один орел бачить, що таке лихо скоїлось, — сидить на дереві й не злітає. Коли це йде стрілець і як націлиться на нього! А той орел так почав просити його:

— Не стріляй мене, голубчику, я тобі у великій пригоді стану!

А стрілець не слухає і вдруге націлився в нього. А той орел ще раз просить:

— Візьми краще мене та вигодуй, то побачиш у якій я тобі пригоді стану!

Стрілець на те не зважає, і ще раз, утретє вже, націлився. Орел знов його просить:

— Ей, голубчику-братіку! Не бий мене

та візьми до себе, — я тобі у великій пригоді стану!

Повірив стрілець. Поліз та зняв орла з дерева та й несе його додому. А орел йому каже:

— Принеси мене до своєї хати та годуй м'ясом доти, поки в мене крила повідростають.

А в того чоловіка було дві корови, а третій бугай. Він узяв та й зарізав одну корову. Орел ту корову за рік з'їв та й каже чоловікові:

— Пустити мене, я політаю — побачу, чи вже відросли в мене крила.

От той чоловік і випустив його з хати. Орел літав, літав та й прилетів опівдні назад до того чоловіка. Каже йому:

— Ще мала в мене сила, — заріж іще одну корову!

Послухав чоловік його, зарізав. Орел з'їв і її за рік. А тоді знову просить, щоб пустив його чоловік свої крила попробувати. Пролітав мало не цілий день, а тоді аж надвечір назад повернувся та й каже йому:

— Мала ще сила в мене. Заріж ще й бугая!

А чоловік і думає: “Що його робити — чи зарізати, чи ні?” А потім і каже собі:

— Більше пропало, то хай уже й бугай пропадає!

Узяв та й зарізав йому й бугая. За третій рік з'їв орел і бугая, а потім як полетів, — то літав так високо — аж попід хмарами. Коли це вертається та й каже чоловікові:

— Ну, спасибі тобі, чоловіче! Вигодував мене, то тепер сідай на мене.

Чоловік той і питає його:

— А що з того буде?

— Сідай — побачиш, — відказує орел.

Той і сів на орла.

Орел його поніс аж під хмару, а потім і пустив його додолу. Летить чоловік на землю, — коли це орел, не давши йому впасти, підхопив його та й питає:

— А що, як тобі здавалося?

А чоловік йому відповідає:

— Так, наче я вже неживий був.

Тоді орел йому каже:

— Отаке саме й мені було тоді, як ти на мене вперше націлився був. Сідай ще раз.

Не хотілося тому чоловікові ще раз сідати, та нема що робити, — таки сів. Орел його як понесе, так аж у саму хмару, а звідти як скинув його з себе, — та підхопив його, так, може, два сажні від землі, та й питається тоді:

— А що, як тобі здавалося?

А чоловік йому одказує:

— Так, наче вже й кістки мої розсипались.

Тоді орел йому каже:

— Так само й мені було, коли ти був удруге націлився на мене. Ну, сідай ще раз.

Сів той чоловік ще раз.

Він як понесе його аж за хмару та звітіль і пустив його додолу, та підхопив уже аж коло самої землі, та тоді й питається:

— А як тобі здавалося, як ти летів на землю?

Він йому й каже:

— Так, наче мене зовсім не було вже на світі.

Тоді орел йому каже:

— Отак же само й мені було, як ти втретє націлився був на мене.

А потім і каже чоловікові:

— Ну, тепер уже ніхто нікому не винний: ні ти мені, ні я тобі. А тепер сідай на мене, та полетимо до моєї господи.

Сів чоловік на орла та й полетіли вони. Летять та й летять, та й прилітають до орлового дядька. От орел і каже:

— Іди ж у хату, та як будуть питатися тебе: “Чи бачив нашого небожа?” то ти скажеш: “Як дасте яйце-райце, то й на вічі його приведу”.

Входить чоловік у хату. Коли це йому й кажуть:

— Чи по волі прийшов, чи по неволі?

А він їм:

— Добрий козак усе по волі ходить.

Тоді вони його й питаються:

— Чи не чув ти там за нашого небожа? Бо вже третє літо минає, як пішов на війну, — та ні чутки, ні звістки про його.

А він їм і каже:

— Як дасте яйце-райце, то й на вічі приведу вам його.

Вони йому й відказують:

— Лучче нам його ніколи не бачити, як віддати тобі яйце-райце.

Тоді він виходить з хати та й каже орлові:

— Казали, що лучче нам ніколи його не бачити, як тобі віддати яйце-райце.

Орел йому каже:

— Летімо далі!

Полетіли вони. Летять та й летять, та прилітають до його брата. Тут те саме, що й у дядька: говорив те саме, а яйця-райця не дали.

— Нічого, — каже орел. — Летімо далі.

Полетіли. Летять та й летять, та й прилітають до орлового батька. Тут орел знову каже чоловікові:

— Іди ж у хату, та як будуть питатися.

чи бачив мене, то скажи, що бачив, а як дасте яйце-райце, то й на вічі приведу його.

Увійшов він у хату, а вони й кажуть:

— Чи по волі прийшов до нас, чи по неволі?

Він і відповідає їм:

— Добрий козак усе по волі ходить.

Вони й почали його питатися:

— А чи не бачив де нашого сина? Бо вже четверте літо, як немає його: десь пішов на війну та, мабуть, убили його там.

А він їм одназує:

— Бачив, а як дасте яйце-райце, то й на вічі приведу його вам.

Батько орлів і каже йому:

— Нащо ж воно тобі те яйце - райце? Лучче ми дамо тобі багато грошей.

А він їм:

— Не хочу я грошей, дайте мені яйце-райце.

— Піди ж приводь його, — зараз тобі дамо яйце-райце.

Пішов чоловік та й уводить його в хату. Тоді його батьки так зраділи, що й ну. Дали чоловікові яйце-райце та й кажуть:

— Бери та тільки не розбивай його аж поки додому прийдеш. Тоді погороди великі кошари, а тоді й розіб'єш його.

Узяв чоловік яйце-райце, подякував гар-

ненько та й пішов додому. Іде та й іде, та так йому пити схотілося! Коли побачив криничку край дороги. Тільки но почав воду пити, коли це ненароком об цябрини й розбив те яйце-райце. Як узяв же скот з того яйця-райця вернути!... Верне та й верне! Гониться він за тією худобою, та що з одного боку піджене, то інша з другого боку розійдеться... Кричить бідолаха: нічого сам не зробить! Коли це надходить до нього змія та й каже йому:

— А що ти мені, чоловіче, даси, якщо я тобі цей скот назад у те яйце позаганяю?

А він її й питає:

— А що ж тобі дати?

А вона йому на те:

— Даси мені те, що без тебе дома стало?

А чоловік їй:

— Дам!

От вона йому гарненько той скот у яйце загнала, заліпила те яєчко славно й дала йому в руки.

Приходить він додому, аж там без нього син народився. Ударився він об поли руками:

— Це ж я тебе, сину, змії віддав!

Журились вони з жінкою, журились, а далі й кажуть:

— Нема чого робити, — журбою не можеш! Якось треба жити.

Погородив він великі загороди, розбив те яйце, випустив скот, — забагатів он-як!

Живуть вони, аж поки син підріс. Хлопець раз і каже батькові:

— Це ви мене, тату, віддали змії? Ну, дарма, якось то буде!

Узяв та й пішов до змії.

Приходить, а вона до нього:

— Зробиш мені три діла, то й підеш додому. А як не зробиш, то я тебе з'їм.

А коло її хати був великий луг — тільки оком зглянути! Так вона йому й каже:

— Щоб ти за одну ніч оцей луг викорчував, а тоді зорав, пшениці насіяв, ізжав її, в скирти поскладав, змолотив, перевіяв, до млина завіз, змолот і паляницю з неї спік: поки я з постелі встану, щоб вона на столі лежала!

Пішов він до ставка та й журиться. А там близько стовп мурований стояв, а в тім стовпі була зміїна дочка замурована. Підійшов він до того стовпа, сів та й плаче: де ж таке за одну ніч упорати! А та дочка його питається:

— Чого ти плачеш?

А він їй і каже:

— Як же мені не плакати, коли змія за-

гадала мені таке, що ніколи його не зроблю, а вона звеліла, щоб за одну ніч.

А дівчина й питається:

— А що ж саме?

Він їй і розказав. Вона йому каже:

— Як візьмеш мене за жінку, то я тобі все зроблю так, як вона казала.

— Добре, — каже хлопець.

Вона тоді йому й каже:

— То лягай же тепер спати, а завтра рано щоб устав, та понесеш їй паляницю.

Ліг він спати. А вона пішла до луку та як свисне! А той луг як затріщить, як залущить, — сам корчується, на тім місці ореться, пшениця сіється, росте й доспіває, сама жнеться, в снопи в'яжеться... І до світу спекла паляницю, дала йому. Приніс він її до змії в хату і положив на столі.

Змія прокидається, — вийшла на ганок та й дивиться на той луг, а там тільки сама стерня та скирти стоять. Тоді вона й каже хлопцеві:

— Ну, справивсь! Гляди ж, щоб і друге діло зробив!

Та зараз йому й загадала:

— Щоб ти оту гору розкопав і щоб туди Дніпро йшов, а коло того Дніпра побудуй комори: щоб байдаки туди приставали й щоб ти ту пшеницю продав на байдаки. Як

устану рано, то щоб це все було готове!

Іде він до того стовпа та й знову плаче.
Та дівка його питає:

— Чого ти плачеш?

Він їй і розказав те все, що змія йому загадала. Так вона йому й каже:

— Лягай спати, я це все пороблю.

А сама як свисне: так гора розкопується, Дніпро туди йде, коло нього комори будуться... Тільки прийшла та збудила його, щоб він пшеницю видав купцям на байдаки з тих комор.

Змія встає та й дивиться, що все так зроблено, як вона йому загадала.

Тоді втретє йому загадує:

— Щоб ти за цю ніч упіймав золотого зайця й раненько щоб приніс мені в хату.

Іде він знов до того стовпа й плаче. Дівка знов питається його:

— Що загадала на цей раз?

— Загадала впіймати золотого зайця, — відповідає хлопець.

А вона йому:

— Оце вже не жарти: хто його знає, як його вловити! Одначе ходім он до тієї скелі.

Прийшли вони до скелі і тоді каже дівчина хлопцеві:

— Стань же ти отут над горою й чекай на золотого зайця. Я ж піду та гонитиму

з нори. І гляди ж, — що тільки вийде з нори, то ти зараз же його хапай, — то й буде золотий заєць.

Ото вона й пішла гонити. А хлопець дивиться, коли це з нори гадюка лізе та сичить на його. Злякався хлопець та й пустив її. А дівчина виходить та й питається:

— А що, нічого не вилазило?

А він їй:

— Ба, ні, лізла гадюка, а я побоявся її брати, щоб не вкусила, та й пустив.

А вона йому каже:

— Ото самий заєць і був! Ну, стій же ще тут, а я піду ще раз гонити. Та дивися ж, як буде хто виходити та казатиме, що тут нема золотого зайця, то ти не вір, а держи його.

Полізла в нору та й жене. Коли це виходить стара-старезна баба та й питається того парубка:

— А чого це ти, шину, тут шукаєш?

— Золотого зайця, — відповідає парубок.

А баба йому:

— Та де він тут узявся? Нема його тут!

Сказала так та й пішла собі геть. Коли виходить і дівчина і питає його:

— А що, немає зайця? І ніщо не виходило?

— Ба, ні, — відповідає хлопець. — Ви-

ходила стара - престаренна баба, така, що вже й зубів не має, і питалася мене, чого я тут шукаю. А я сказав, що золотого зайця. Вона сказала, що тут його нема, то я й пустив її.

— Ех ти! — розсердилася уже дівчина. — Ото самий заєць і був! Ну, тепер більше ніде не піймаєш його, хіба я перекинуся золотим зайцем, а ти мене принесеш змії, та положиш на кріслі, — тільки не віддавай їй у руки, бо як віддаси, то вона зараз пізнає і розірве і тебе, і мене.

Так і зробили: дівчина перекинулася золотим зайцем, а хлопець узяв, приніс того зайця, положив його на кріслі та й наже змії:

— Нате ж вам золотого зайця, а я вже піду від вас.

— Добре — іди, — відповіла йому змія. Він і пішов.

Тільки змія з світлиці на часок вийшла, а заєць знову перекинувся дівчиною та слідом за хлопцем. Почали вони вдвох утікати. Біжать та й біжать. Коли це змія оглянулася, що то не заєць був, а її дочка — давай доганяти, щоб її розірвати. Та сама змія не побігла, а послала свого чоловіка. Біжить змії, біжить та все доганяє їх. От

вони чують — аж земля стугонить, так женеться... Тоді дівчина каже парубкові:

— Оце вже за нами женеться. Я перекинуся тепер пшеницею, а ти дідом, та й доглядатимеш мене. Та як буде змій тебе питатися, чи не бачив ти дівки й парубка, чи не йшли сюди, то ти скажеш, що бачив, але ще тоді, як ця пшениця сіялась.

Сказала так та зараз пшеницею перекинулась, а він дідом став. Коли це летить змій та й питається того діда:

— Чи не бачив — не йшли сюди парубок з дівкою?

— Ба, йшли, — відповідає дід.

— Давно ж вони йшли? — знову змій питає.

— Давно! Тоді, як оця пшениця сіялась. Змій і говорить:

— Цю пшеницю вже пора й носити, а їх тільки вчора не стало. Це не вони.

Та й вернувся назад. Зміїна дочка зробилась ізнов людиною, а той дід парубком, та давай утікати далі.

Прилітає змій додому, а змія його питає:

— А що, не догнав? І нікого не зустрів по дорозі?

А він відповідає:

— Ба, ні! Зустрічав: дід стеріг пшеницю, то я його питався, чи не бачив — тут не

йшли парубок із дівчиною? А він каже: “Ішли тоді, як оця пшениця сіялась”, але ж та пшениця була така, що пора косити її. Так я й вернувся.

Тоді змія йому каже:

— Чом ти того діда й ту пшеницю не розірвав? То ж вони самі! Лети вдруге за ними, та щоб доконче розірвав!

Летить змій. Коли ті чують, що летить він ізнов — аж земля реве, — то дівчина й каже парубкові:

— Ей, летить ізнов! Зроблюся я монастирем, таким старим, що от-от розвалиться, а ти — ченцем станеш. Та як буде він тебе литатися, чи не бачив таких, то скажеш, що бачив, як ще оцей монастир будувався.

Так і сталося. Коли це летить змій та й питає цього ченця:

— Чи не бачив — не йшли тут парубок і дівка?

А він йому:

— Я бачив їх тоді, як оцей монастир будовано.

А змій йому одназує:

— Їх учора не стало, а цей монастир уже ронів зо сто стоїть, такий старий.

Сказав це та й вернувся назад.

Приходить додому та й розказує змії:

— Бачив одного ченця, коло монастиря

ходив. Я його питався, то він сказав, що бігли тоді, як оцей монастир будовано. Але тому монастиреві уже років сто, а їх учора не стало.

А змія тоді йому:

— Чом же ти не роздер того ченця і монастиря не розвалив? То ж вони! Тепер я вже сама побіжу, — ти ні до чого!

Побігла.

Чують хлопець і дівчина — аж земля реве та й гаряча стала. Дівчина знову до хлопця:

— Ей, тепер ми пропали: уже сама летить! Ну, я тебе зроблю річкою, а сама стану рибою-окунем.

Так і зробила.

Прибігає змія та й каже до тієї річки:

— А що, втекли?

Враз перекинулась щукою, — давай гонитися за тією рибою-окунем. Та що хоче вхопити, то окунь повернеться своїм гострим пір'ям до неї, і вона не може взяти його. Гонилась, гонилась, — так-таки не вловила. Тоді надумала воду випити. Пила-пила, напилась так, що й лопнула.

Тоді дівчина, що була рибою, каже парубкові, що був річкою:

— Тепер нам уже нічого боятись! Ходімо до твоєї господи! Ти підеш у хату, та

гляди, усіх поцілуєш, тільки дядькової дитини не цілуй, бо як поцілуєш ту дитину, то забудеш за мене. А я наймусь у цім селі в когонебудь.

От прийшов той хлопець у хату, з усіма привітався та й думає собі: “Як же мені не поздоровкатися з дядьковою дитиною? Та вони ж подумують щось погане про мене”. Поцілував і ту дитину дядькову. Як поцілував, — так і забув за ту дівчину.

Пожив він так півроку та й задумав женитися. Нарадили йому одну гарну дівчину, щоб він її брав. Він за цю й забув, що врятувала від змії, — з тією іншою заручився.

От перед весіллям, так увечері, кличуть на шишки молодиць. Покликали й ту дівчину, що він з нею втікав, — хоч її ніхто й не знав. Стали бгати шишки. Та дівчина взяла та й зліпила із тіста голуба й голубку та й пустила їх додолу, — вони враз стали живі. Голубка й почала говорити до голуба:

— А ти забувся, як я за тебе луг корчувала й там пшеницю сіяла, а з тієї пшениці паляницю спекла, щоб ти змії відніс?

А голуб їй одказує:

— Забув, забув!

Потім знов вона питає:

— А ти забувся, як я за тебе гору розко-

пувала і туди Дніпро пустила, щоб байдаки ходили до комор і щоб ти ту пшеницю продавав на байдаки?

А голуб знов:

— Забув, забув!

Потім знову голубка питає:

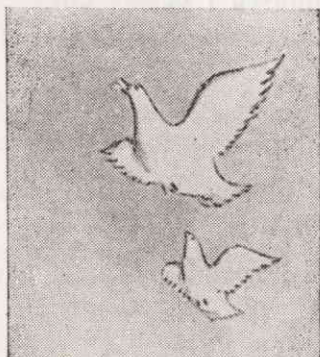
— А ти забув, як ми ходили вдвох за золотим зайцем? То ти й за мене забув?

А голуб каже:

— Забув, забув!

Тоді парубок, почувши те все, і згадав за ту дівчину, що голуби поробила. Взяв та й одружився з нею. Та й досі живуть щасливо.

І я в них на весіллі був, мед-горілочку пив, а вам про це казочку розповів.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ!

„НОВІ ДНІ“

Ілюстрований універсальний місячник.

“НОВІ ДНІ” — журнал, що поширює любов і згоду між українцями.

“НОВІ ДНІ” — журнал, у якому знайдете все — від поезії і художньої прози почавши, і на політиці й науці скінчивши.

“НОВІ ДНІ” — журнал, у якому співпрацюють найкращі наші поети, письменники, критики, публіцисти і вчені.

“НОВІ ДНІ” — журнал справді безпартійний, в чому ви переконаєтесь, одержавши перше число.

Передплата в Канаді і ЗДА: річна — \$3.00,
піврічна — \$1.75.

Замовлення і гроші слати на адресу:

“Nowi Dni”
Box 452, Term. “A”
Toronto, Ont.

ЗАМОВЛЯЙТЕ КНИЖКИ

О. Сацюк — Смертоносці	1.00
В. П. Куц — Бездротові телеграфи	0.20
В. Скорупський — Весняний гомін	0.25
Б. Олександрів — Мої дні	0.35
М. Гоголь — Сорочинський ярмарок	0.30
П. Горотак — Дияболічні параболи	0.40
П. Волиняк — Земля кличе	0.25
П. Волиняк — Під Кизгуртом	0.20
П. Волиняк — Кубань — земля українська, козача	0.40
А. Кащенко — Під Корсунем	0.60
О. Ган — Трагедія Хвильового	0.75
А. Кащенко — Славні побратими	0.25
Яр Славутич — Правдоносці	1.00
Яр Славутич — Спрага	0.75
Літаври чч. 1, 2, 3 і 4/5 (разом)	1.00
Є. Онацький — Основи суспільного ладу	0.25
Данський — Хочу жити	0.90
Чайковський — Козацька помста	0.40
Ф. Дудко — Війна	0.65
А. Кащенко — Зруйноване гніздо	0.65
Читанка для 5-ої кляси народніх шкіл	1.00
В. Стефанік — Вибране	0.35
М. Івченко — Напоєні дні	0.30
О. Стороженко — Оповідання	0.35
А. Коломиєць — Казки	0.25
П. Карпенко-Криниця — Підняті Вітрила	0.40
А. Запорожець — Большевизм	0.40
Д. Гуменна — Куркульська вілія	0.25
Є. Онацький — Наше національне ім'я, наш герб	0.25

М. Брадович — Чужиною	0.50
М. Приходько — Я прошу слова	0.50
М. Цуканова — Шовкова рукавичка	0.25
Г. Вузол — В обіймах давуна	0.75
Г. Сенько — Штани латані у клітку — ви- конуем п'ятилітку	0.25
Є. Онацький — Спрага справедливости ..	0.90
В. Чапленко — У нетрях Копет-Дагу	0.50
Марко Вовчок, Сестричка Мелася	0.40
Т. Осьмачка, Плян до двору	1.50

При замовленні на \$ 10.00 і вище — опуст 25%.
Замовлення й гроші слати:

NOWI DNI
Box 452, Term. "A"
Toronto, Ont. Canada.

НОВІ ДНІ